

Barbara Radek
Osnovna šola Hajdina

Pouk, ki navduši

Sprostitvene dejavnosti za spodbujanje bralne pismenosti v oddelku podaljšanega bivanja

Povzetek: V današnjem tempu življenja ljudje vse manj časa posvečamo branju in obisku knjižnic. Ne zavedamo se, da se v vsakdanjem življenju z branjem neprestano srečujemo, saj nam le-to omogoča, da se sploh lahko sporazumevamo z okoljem. Zato je pomembno, da učence že v zgodnjem obdobju šolanja, tj. že v najnižjih razredih, ozavešimo o pomembnosti branja. Marsikdo meni, da je bralna pismenost le naloga slovenistov in razrednih učiteljev, vendar to ne drži, saj je to skupna skrb učiteljev vseh predmetov v vseh vzgojno-izobraževalnih obdobjih. Tudi učitelj v podaljšanem bivanju lahko v uri sprostitvene dejavnosti veliko pripomore k pozitivni bralni pismenosti učencev. **Ključne besede:** bralna pismenost, branje, podaljšano bivanje, sprostitvena dejavnost. **Relaxation activities for encouraging reading literacy in after school care classes.** **Abstract:** In our everyday life there is less and less time dedicated to reading and library visiting. We are not aware of the fact that we read every day and that it is our reading which enables us to communicate with the environment. That is why it is important to raise awareness about the importance of reading in the early years of schooling. Despite the fact that developing reading literacy is everybody's task in school, many think that only language and class teachers are responsible for this task. Thus teacher can encourage these reading activities during relaxation periods in the after school care classes as well. **Key words:** reading literacy, reading, after school care classes, relaxation activity.

Uvod

V prispevku želim opisati, kako s skupino svojih učencev (2. razred – odderek podaljšanega bivanja) skozi igro razvijamo bralno pismenost. V šolskem letu 2011/12 se je mnogo slovenskih šol vključilo v projekt *Opolnomočenje učencev z izboljšanjem bralne pismenosti in dostopa do znanja*, ki ga vodi Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Tudi naša šola (OŠ Hajdina) se je vključila v ta projekt, ker smo želeli:

- izboljšati interes in motivacijo za branje,
- izboljšati tehniko branja, da bi učenci lahko brali z razumevanjem,
- pri učencih spodbuditi različne bralne učne strategije.¹

Vsi učitelji na naši šoli smo si od projekta naprej prizadevali, da bi pri svojem delu uporabljali

različne bralne strategije in s tem pripomogli k izboljšanju bralne pismenosti pri učencih. Z izobraževanjem in usposabljanjem šolskega tima in vseh preostalih strokovnih delavcev šole se je pomen bralne pismenosti pojavljal pri vseh učnih predmetnih področjih izobraževanja tako pri matematiki, zgodovini, slovenščini, biologiji, geografiji in ostalih predmetih na predmetni stopnji kot tudi pri urah na razredni stopnji. Na pedagoški konferenci smo se dogovorili, da bo vsak učitelj pri svojem predmetu pripravil individualni načrt za izboljšanje bralne pismenosti, kjer bo pri učencih spodbujal rabo različnih strategij za razumevanje in pomnjenje besed in ga priložil k letnim priporočilom.

Ker sem po izobrazbi učiteljica slovenščine, sem se o pomembnosti kakovostnega branja seznanila že v času svojega študija. Sem pa tudi vzgojiteljica in v času svojega službovanja v vrtcu sem spoznala in občutila, da je branje pomembno že

pri predšolskem otroku in da je pot do dobrega branja dolga in v začetnem obdobju učenja branja, tj. usvajanja tehnike branja, za otroke še posebej naporna in pomembna. Otroci že ob vstopu v vrtec pridobivajo izkušnje s pismenostjo v različnih dejavnostih, kot so govorjenje, branje, poslušanje in pisanje. Ob vstopu otroka v osnovno šolo pa branje pridobi še večjo težo. Učenci, ki ne avtomatizirajo bralne tehnike v nižjih razredih osnovne šole, imajo velike težave z branjem tudi v višjih razredih, predvsem pri razumevanju navodil in s tem pogojenim reševanjem najrazličnejših nalog.

Zato se mi zdi pomembno, kaj in koliko učencem beremo, jih ne silimo k branju ter jih pripravimo do tega, da bodo sami z veseljem posegali po knjigah. Zato menim, da tudi učitelj v podaljšanem bivanju lahko veliko pripomore k temu, da bo učenec rad posegel po knjigi ter se z veseljem odpravil v knjižnico. Učitelji se zavedamo, da proces opismenjevanja poteka pri posameznem učencu individualno in postopno, zato je zelo pomembno, kakšne metode in pristope dela izberemo. Učenci svoje zmožnosti branja in pisanja razvijajo glede na razvite spretnosti, zmožnosti in predznanja, ki ga imajo na področju branja in pisanja. Imajo tudi različen interes in motivacijo za branje in pisanje, zato potrebujejo veliko spodbud in situacij, v katerih se bodo počutili uspešne, za kar pa so odgovorni tako starši, učitelji kot tudi vzgojitelji v vrtcih in šolah.

Cilji bralne pismenosti v PB

Kot članica tima bralne pismenosti sem se na številnih strokovnih posvetovanjih v okviru projekta seznanila z nasveti dobre prakse. Razmišljala sem o tem, kako bi v oddelku podaljšanega bivanja obogatila dejavnosti, da bi učenci čutili željo po knjigi in še bolj uživali ob prebiranju. Pri uresničevanju dejavnosti sem si zastavila naslednje cilje:

- dvigniti branje priljubljenost,
- vzbuditi ljubezen do branja,
- spodbuditi branje tudi doma,
- izpeljati čim več dejavnosti, povezanih z branjem,
- obravnavati knjige na način, ki je učencem zanimiv,
- organizirati večer oz. noč branja.

V oddelku podaljšanega bivanja naj bi učitelj nadaljeval in nadgrajeval vzgojno-izobraževalne cilje pouka in učne vsebine, s katerimi se učenci srečujejo med poukom. Opažam, da običajno učenci pridejo v podaljšano bivanje vidno utrujeni od pouka, zato najprej poskrbim, da se v prvi uri podaljšanega bivanja, ko je na urniku sprostitevna dejavnost, učenci »spočijejo od pouka«. Najprej se posedejo na blazine v krogu in pogovorimo se o tem, kako je potekal dan. Nato izberemo knjigo dneva in jo preberemo. Velikokrat to dejavnost namenimo tudi prebiranju ugank. V tem času se igramo tudi različne razvedrilne, socialne, rajalne in opazovalne igre, kjer prav tako razvijamo govor in širimo besedni zaklad (Košarica sadja; Oslíček, kdo te jaha; Stol na moji desni; Telefon; Karte; Kdo je to ...). Opažam, da so po takšni sprostitveni dejavnosti učenci veliko bolj umirjeni in pripravljeni za nadaljnje opravljanje domačih dejavnosti.

Sprostitvene dejavnosti v PB, ki spodbujajo interes za branje

Sama poskušam v oddelku podaljšanega bivanja skozi igro ustvarjati različna spodbudna bralna okolja, ki bi povečala interes za branje.

• Gledališče

Velikokrat mize sestavljamo v večje ali manjše skupine in učenci si pripravijo poseben lutkovni oder. Nekaj učencev priredi ostalim učencem lutkovno predstavo, ki si jo izmislijo sami. Največkrat so to dekleta, ki želijo odigrati vloge fantom. Fantje se nato posedejo na stole in prisluhnejo predstavi. Učenci uporabljajo naprstne lutke ali pa si lutke izdelamo sami v uri, ki je namenjena ustvarjanju.

• Branje v krogu

Učencem poskušam približati knjige na njim čim bolj prijazen način. Izbrana dela se navezujejo na dopoldansko delo, seveda pa je izbor knjig prepuščen tudi učencem, izbirajo lahko tudi med revijama Zmajček in Ciciban. Ves čas se poskušam truditi, da učenec občuti, da branje ni nekaj napornega, pač pa prinaša ugodje in dobro počutje. Da branje ni tako monotono in da ne poteka vedno na istem mestu, si občasno prižgemo

tudi dišečo čajno svečko ali pa knjigo preberemo v okolju, ki ni učilnica – na dvorišču, na klopci. Občasno se odpravimo tudi pred knjižnico, kjer je urejen knjižni kotiček, se posedemo na stole in beremo knjige, ki jih je ponudila knjižničarka – po navadi se te knjige nanašajo na določen sklop, npr. obeležitev kakšnega praznika, letni čas ... Včasih beremo tudi ob tihi instrumentalni glasbi. Z učenci se o prebranem tudi pogovarjamo in poustvarjamo, s tem jih spodbujam k razmišljanju ob dani temi in krepim njihov govorni razvoj. Učence tako seznanjam s pojmi pisatelj, pesnik, ilustrator, knjižnica. Poleg umetnostnih posegamo tudi po neumetnostnih besedilih.

• Prostovoljstvo med učenci

Ko se v podaljšanem bivanju skupine združijo, se pojavi priložnost, da lahko starejši učenci nudijo pomoč mlajšim. Tako učenci iz višjih razredov berejo mlajšim in jih z odličnim branjem motivirajo za poslušanje. S tem učenci dvigajo tudi svojo zavest na področju prostovoljstva in odgovornost za aktivnost. Ta dejavnost je zanimiva še posebej zato, ker otrokom, ki imajo željo po branju, damo možnost, da sami pripovedujejo zgodbo ob slikah.

• Opisovanje kartončkov in igranje vlog

Učenci si izberejo sličice, ki opisujejo različne dogodke (npr. obisk zobozdravnika, nakupovanje v trgovini, obisk tržnice, igranje nogometa ...). Ta besedna igra je zanimiva zato, ker si učenci pri tem izmišljujejo različne dialoge, kaj je rekla katera izmed oseb, kaj se je zgodilo. Učenci so polni domišljije in nastajajo zelo zanimive zgodbe.

Slika 1: Kartončki za opisovanje slik

• Igre za glasovno razločevanje in preverjanje

To so igre, kjer so na kartončkih zapisane besede,

ki se razlikujejo v enem samem glasu in s tem imajo različen pomen. Igre so primerne predvsem za prvošolce. Pri teh igrah učenci spoznajo prvi glas v besedah, zadnji glas, preštevajo glasove v besedah, ugotavljajo zloge. Igramo se tudi besednih iger: kdo najde največ besed, ki se začnejo na prvi glas M (npr. žival – mačka, predmet – mleko, rastlina – marjetica, kraj – Maribor, ime – Maja ...).

• Izdelava plakatov in lastnih knjig

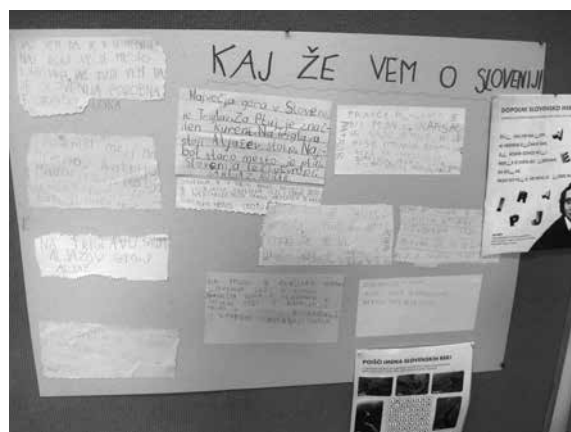
Delo v podaljšanem bivanju ni tako strogo podrejeno učnim vsebinam kot pri pouku, zato si lahko občasno v oddelku privoščimo več ustvarjanja in takrat sodelujemo za različne natečaje. Občasno pripravljamo plakate za razstave, kjer zapisujemo različne podatke ter tudi s tem razvijamo pismenost.

Ker sodobna šola poudarja razvoj učenčeve ustvarjalnosti, učencem nudim tudi možnost doživljanja in vrednotenja, zato učenci pišejo tudi svoje zgodbe in stripe, ki jih nato razstavimo.

Zaključek

V prispevku sem navedla samo nekaj dejavnosti, ki jih izvajam pri podaljšanem bivanju in pri katerih imajo učenci zmožnost urediti bralno pismenost. Bralne tehnike izboljšujemo tudi z besednimi igrami (vstavljanje manjkajočih besed v stavke; dopolnjevanje; iskanje rim; iskanje besed v besedah in podobno).

Slika 2: Delo po metodi VŽN

V letošnjem šolskem letu smo v oddelku podaljšanega bivanja izvajali projekt Moja domovina

Slovenija, kjer so učenci prav tako razvijali zmožnosti branja in pisanja. Spoznavali smo slovenske ljudske pravljice, pesmi, jih brali, poustvarjali, dramatizirali ter širili besedni zaklad. Spoznali smo značilnosti in znamenitosti Slovenije, slovenske folklorne pleske, kraje v Sloveniji, brali imena mest, rek, gorovij na globusu, potovali po zemljevidu ... Držala sem se tudi našega dogovora, ki smo ga sklenili v kolektivu, in večkrat izvedla metodo VŽN, ki se je izkazala kot zelo uspešna in primerna za to starost učencev.

Na koncu naj omenim, da je vzdušje v oddelku podaljšanega bivanja v času izvajanja omenjenih dejavnosti prijetno, domače in da je pripomoglo k sproščenosti otrok ter njihovi pripravljenosti za delo. Zavedam pa se, da je doseganje bralne pismenosti dolgotrajen proces, ki ga je treba načrtovati in izvajati vse od predšolskega obdobja do konca šolanja ter da moramo znanje dopolnjevati in nadgrajevati skozi vse življenje. Zato je prav, da tudi svoje izkušnje kdaj posredujemo drugim

in jih delimo, hvaležna sem številnim aktivom, študijskim skupinam in izobraževanjem, ki so nas izpopolnila in ozavestila o pomenu bralne pismenosti, da lahko le-to uspešno širimo med učence. Zavedati se namreč moramo, da je naš skupni interes kakovosten pouk. ■

Literatura:

1. Bucik, N. (2003). Motivacija za branje. V: Grosman, M. in drugi, Beremo skupaj – priročnik za spodbujanje branja. Ljubljana: Mladinska knjiga.
2. Pačnik, A. (2006). Spodbujanje interesa za bralne aktivnosti v 2. in 3. razredu devetletne OŠ v šolskih letih 2003/04 in 2004/05. Šolsko svetovalno delo, let. 11, št. 1–2.
3. Pečjak, S. (1993). Kako do boljšega branja: tehnike in metode za izboljšanje bralne učinkovitosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
4. Pečjak, S. (2006). Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje. ZRSŠ.

Opomba:

1. Navajam samo glavne tri prioritete, ki smo si jih v timu bralne pismenosti zadali kot cilje, ki jih želimo doseči.